

Valmistautuminen 26.-29.2.2024 Abu Dhabissa järjestettävään Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokoukseen

Kokous

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous, Abu Dhabi, 26.-29.2.2024

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Käsittelyn tarkoituksena on antaa eduskunnalle tietoa Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokouksessa (MC13) käsiteltävistä kysymyksistä sekä ministerikokouksen mahdollisista tuloksista.

WTO:n 13. ministerikokouksen aiheita ja EU:n kantoja on käsitelty EU:n kauppapoliittisessa komiteassa useasti, viimeisimpinä 11.1.2024, 16.1.2024, 25.1.2024, 5.2.2024 ja 8.2.2024 sekä näitä edeltäen kansallisesti EU2-jaoston kirjallisessa menettelyssä. Ministerikokouksen valmisteluja käsiteltiin myös kauppaministerien ulkoasiainneuvostossa 27.11.2023 ja epävirallisessa kauppaministerien ulkoasiainneuvostossa 22.-23.1.2024. Asiaa käsitellään edelleen EU:n kauppapoliittisen komitean kokouksessa 15.2.2024.

EU:n ulkoasiainneuvosto kauppaministerien kokoonpanossa kokoontuu 25.-29.2.2024 Abu Dhabissa ja hyväksyy viime kädessä siellä tehtävät päätökset.

Suomen kanta

Suomi tavoittelee vahvaa, avointa monenkeskistä sääntöpohjaista kauppajärjestelmää, jossa Maailman kauppajärjestö WTO:lla ja sen sopimusjärjestelmällä on keskeinen asema. Kansainvälisellä kaupalla on tärkeä tehtävä Suomen ja EU:n ulkoisen kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin tukemisessa, markkinatalouden ja taloudellisen turvallisuuden vahvistamisessa sekä globaalien, mm. ympäristöön ja ilmastoon liittyvien haasteiden ratkaisemisessa.

Suomi katsoo, että ministerikokouksen tulee edistää aiemmin sovittuja päätöksiä WTO:n uudistamiseksi ja luoda konkreettiset edellytykset myös WTO-reformin jatkotyölle.

Suomen tavoitteena on WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen siten, että järjestelmän toimintakyky palautetaan tavalla, joka varmistaa WTO-jäsenmaiden oikeuksien ja velvollisuuksien tehokkaan toimeenpanon.

Suomi katsoo, että WTO:n roolia uusien kauppaan liittyvien kysymysten keskustelu- ja sääntelyfoorumina tulisi vahvistaa, mukaan lukien erityisesti teollisuuden valtioneuvoston koskevan keskustelun käynnistäminen.

Suomi tavoittelee sähköistä kauppaa, palvelujen kotimaista sääntelyä ja investointien helpottamista koskevan säännösten liittämistä WTO:n sääntöjärjestelmään. Sähköisten toimitusten osalta tavoitteena on tullivapauden vahvistaminen pysyvästi tai vähintään sen jatkaminen seuraavaan WTO-ministerikokoukseen saakka sekä sähköisen kaupan työohjelman jatkosta sopiminen.

Suomen tavoitteena on kauppa ja ympäristöllinen kestävyys -teemaan liittyvän työn vahvistaminen WTO:ssa osana WTO:n reformia huomioiden kauppapolitiikan roolin globaalien kriisien ratkaisemisessa. Pidemmällä aikavälillä Suomi tavoittelee edistystä erityisesti ympäristötuotteiden, mukaan luettuna uusiutuvaan energiaan liittyvät teknologiat kaupan vapauttamisessa suomalaisyritysten intressejä vastaavalla tavalla.

Suomi tavoittelee maatalouskaupan uudistamista edistävää tulosta, joka on yhteensopiva EU:n yhteisen maatalouspolitiikan reformien tavoitteiden kanssa ja luo edellytykset kestäviä ruokajärjestelmiä ja ruokaturvaa (SDG 2) tukeville maatalouskaupan säännöille.

Kalastustukineuvottelut ovat WTO:n kontribuutio kestävä kehityksen tavoitteiden (SDG 14.6) saavuttamiseksi. Suomi tukee komission ponnisteluja neuvottelujen toisen vaiheen päättämiseksi.

Suomi ei pidä perusteltuna ajaa aineettomien oikeuksien suojan määräaikaista erivapauksia. Tutkimusten perusteella aineettomien oikeuksien suoja ei ole ollut esteenä esim. koronarokotteiden saatavuudessa.

Suomi katsoo, että ministerikokoukseen liittyvissä neuvotteluprosesseissa vähiten kehittyneiden maiden edut on huomioitava.

Pääasiallinen sisältö

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous (*Ministerial Conference 13, MC13*) järjestetään Abu Dhabissa 26.–29.2.2024. Ministerikokous on järjestön ylin päättävä elin, ja se kokoontuu normaalisti kerran kahdessa vuodessa. Edellinen kokous (MC12) järjestettiin Genevessä kesäkuussa 2022.

WTO:n merkitys globaalin kaupan sääntöjen ylläpitäjänä on edelleen kiistaton, mutta samalla järjestö on ollut viime vuodet vaikeassa tilanteessa. Riitojenratkaisujärjestelmän toimivuuden heikentyminen, geopoliittiset jännitteet, kansalliseen turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet sekä kehittyneiden ja kehittyvien maiden välinen vastakkainasettelu ovat vaikuttaneet siihen, että monenväliset kauppaneuvottelut ja uusista säännöistä sopiminen ovat osoittautuneet vaikeiksi konsensusperiaatteella toimivassa järjestössä.

Abu Dhabin ministerikokous on WTO:n uudistamisprosessin ja järjestön tulevaisuuden kannalta tärkeä. Kokouksen keskeisimpiä aiheita ovat: WTO:n riitojenratkaisujärjestel-

män uudistaminen, sähköisten toimitusten tullittomuus, eli niin sanottu tullimoratorio, järjestön kehittäminen uusien kauppakysymysten keskustelufoorumina, kalastustuet, maatalous (ml. ruokaturva) sekä kehityskysymykset.

Suomen ja EU:n tärkein prioriteetti Abu Dhabissa on riitojenratkaisujärjestelmän palauttaminen täysin toimintakykyiseksi. WTO:n riitojenratkaisu ei ole ollut täysimääräisesti toiminnassa sen jälkeen, kun Yhdysvallat esti 2019 järjestelmän toisen asteen, valituselimen, tuomareiden valinnan. Ensimmäinen aste toimii edelleen normaalisti, mutta valittaminen ”tyhjiyteen” on lisääntynyt, mikä tarkoittaa, että riitoja ei saada päätökseen ja toimeenpantua. Edellisessä ministerikokouksessa asetettiin tavoitteeksi riitojenratkaisun saattaminen toimintakykyiseksi v. 2024 mennessä. Asiasta on käyty viime vuoden mittaan epävirallisia teknisiä keskusteluja, joissa on saavutettu merkittävää edistystä useimmissa asiakysymyksissä. Vaikeimmat kysymykset liittyen riitojenratkaisujärjestelmän palauttamiseen, ml. valituselimen toimintaan ja kansalliseen turvallisuuteen liittyviin riitoihin ovat kuitenkin vielä ratkaisematta.

WTO:n 13. ministerikokouksessa tulee päätettäväksi monenvälisen, eli koko jäsenkuntaa koskevan sähköisten toimitusten tullimoratorion jatkaminen. Moratorio on ollut voimassa vuodesta 1998 ja sitä on jatkettu jokaisessa ministerikokouksessa. Moratorion tavoitteena on ylläpitää tilannetta, jossa sähköisiltä toimituksilta ei peritä tullimaksuja. Moratorio on WTO:n tärkein ja lähes ainoa voimassa oleva digitaalista kauppaa koskeva sääntö, ja sen peruminen tarkoittaisi kaupan esteiden lisääntymistä. Suomelle ja suomalaisyrityksille moratorion jatkaminen on tärkeää sähköisiin toimituksiin perustuvan kaupan helpottamiseksi ja ennakoitavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on pysyvä moratorio tai vähintään moratorion määräaikainen jatkaminen. Moratorion kanssa samassa päätöksessä on perinteisesti jatkettu myös kehityskysymyksiin keskittyvää sähköisen kaupan työohjelmaa. Näin tulisi toimia nytkin, eli moratorion ja työohjelman tulee edetä yhdessä. Moratorion lisäksi WTO:ssa käydään sähköisestä kaupasta useanvälistä, eli siis vain osaa jäsenkunnasta kattavia neuvotteluja. Neuvottelut ovat edenneet hyvin, ja niistä odotetaan tuloksia MC13:n jälkeen, ei kuitenkaan itse ministerikokouksessa.

WTO:n laajempaan uudistamiseen liittyen EU on tehnyt ehdotuksen ns. pohdintafunktion (*deliberative function*) kehittämisestä, ts. järjestön vahvistamisesta uusien kaupan liittyvien kysymysten ajatus-hautomona, johtaen mahdollisesti sääntöneuvotteluihin pidemmällä aikavälillä. Fokuksessa on etenkin keskustelun aloittaminen valtiointerventioista teollisuussektoreilla. Valtiontukiin ja teollisuuspolitiikkaan liittyvän keskustelun käynnistäminen WTO:ssa olisi tärkeää kaupan tasapuolisten toimintaedellytysten takaamiseksi (ns. *Level Playing Field*). Suomen kannalta on tärkeää, että myös WTO:ssa pystytään keskustelemaan tästä aihepiiristä, sillä olemme pienenä kansantaloutena ongelmallisessa tilanteessa, mikäli ajaututaan laajamittaiseen valtiotukikilpailuun.

Kalastustuki- ja maatalousneuvottelut ovat nousemassa keskeisiksi teemoiksi ministerikokouksessa. Edellisessä ministerikokouksessa (MC12) kalastustukineuvotteluista saatiin osittainen tulos, jolla kielletään laittoman, sääntelemättömän ja raportoimattoman kalastuksen tuet sekä tuet ylikalastettujen kalakantojen kalastamiseen. MC12:n jälkeen käydyissä kalastustukien jatkoneuvotteluissa pääaiheina ovat olleet mm. kestävyys ja erityis- ja erilliskohtelu SDT. Lopputuloksen saavuttaminen ministerikokouksessa vaikuttaa tällä hetkellä epävarmalla. MC12:ssa sovitun kalastustukisopimuksen ykkösvaiheen on tähän mennessä ratifioinut 55 yhteensä 110 tarvittavasta, niiden mukana 27 EU-maata.

Maatalousneuvotteluissa ei edistytty viime ministerikokouksessa, joten paine tuloksille on nyt kova. Keskeisiä kysymyksiä ovat ruokaturva, maataloustuet, elintarvikkeiden varastointi (*Public Stockholding*, PSH) ja transparenssi. Neuvottelut ovat viime kuukausina edenneet nihkeästi, ja merkittävät tulokset MC13:ssa ovat epätodennäköisiä.

Kehityskysymykset ovat tärkeä osa 13. ministerikokousta, mutta niiden käsittelystä on näkemuseroja myös kehitysmaiden välillä. Useat kehitysmaat painottavat kehityskysymysten huomioimista erikseen kaikissa asiakysymyksissä. Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelun (*Special and Differential Treatment, SDT*) uudistaminen on pitkäaikainen ja vaikea kysymys, jossa ei ole suuria etenemisen mahdollisuuksia. Kauppa ja kehitys -komitean CTD:n elvyttämiseksi ja kehittämiseksi hyödyllisemmäksi on jäsenistön keskuudessa varsin laaja tuki.

WTO:n jäsenet ovat yksimielisiä siitä, että vähiten kehittyneiden maiden (*Least Developed Countries, LDC*) integroimiseksi kauppajärjestelmään tarvitaan erityistä tukea ja ministerikokouksesta halutaan siksi erityinen "LDC-paketti". LDC-maiden tukeminen kansainvälisiin arvoketjuihin mukaan pääsemiseksi on myös yksi Suomen prioriteeteista. Jo parin vuoden ajan on keskusteltu joustoista, jotka voitaisiin siirtymäaikana myöntää vähiten kehittyvien maiden kategoriasta poistuville, vaurastuville kehitysmailla (nk. LDC-graduaatio). On vielä epävarmaa, saadaanko keskusteluja päätökseen ministerikokoukseen mennessä.

Geneven ministerikokouksessa (MC12) sovittiin teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (*Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS*) koronarokotteiden pakkolisensiointivelvoitteita koskevista määräaikaisista helpotuksista sekä neuvottelujen käynnistämisestä liittyen joustojen laajentamiseen diagnostiikkaan ja terapeutiikkaan. Käytännössä kyse on pakkolisensiointivelvoitteita koskevista helpotuksista. Tutkimusten perusteella aineettomien oikeuksien suoja ei ollut esteenä esim. koronarokotteiden saatavuudessa, joten EU ja muut teollisuusmaat eivät ole pitäneet perusteltuna ajaa aineettomien oikeuksien erivapauksien laajentamista. Myös Suomi on korostanut faktapohjaista lähestymistapaa. Neuvottelut TRIPS-erivapauksien laajentamisesta eivät olekaan edenneet. Keskusteluun on tuotu sittemmin mukaan myös laajemmin teknologian siirto, jota koskien osa kehitysmaista haluaisi tuloksia MC13:ssa.

Suomelle on myös keskeistä WTO:n kauppaan ja ympäristölliseen kestävyYTEEN liittyvän työn vahvistaminen. Toiminta on viime aikoina keskittynyt useanvälisiin kaupan ympäristöllisen kestävyYTEEN jäseneltyihin keskusteluihin (*Trade and Environmental Sustainability Structured Discussions, TESSD*), keskusteluihin fossiilitukien reformista sekä epäviralliseen muovidialogiin (*Informal Dialogue on Plastic Pollution and Environmentally Sustainable Plastics Trade, IDP*). Ympäristöön liittyvien aiheiden keskustelujen jatko olisi myös luonnollinen osa WTO:n ns. pohdintafunktiota (ympäristöstandardit, määritelmät jne.). Moni jäsen toivoo, että keskustelujen pääareenana toimisi monenvälinen kauppa ja ympäristö -komitea CTE. EU:n metsäkatoasetus ja hiilirajamekanismi ovat olleet WTO:ssa kovan kritiikin kohteena monien kehitysmaiden epäillessä toimia protektionistisiksi, mikä on heikentänyt EU:n neuvotteluasemia. Suomi toivoo edistystä erityisesti ympäristötuotteiden ja -palvelujen kaupan vapauttamisessa, pidemmän aikavälin tavoitteena niitä koskevien neuvottelujen jatkaminen.

Tavoitteena on myös, että jo valmiiksi neuvoteltu useanvälinen investointien helpottamista koskeva sopimus liitetään osaksi WTO:n sopimusarkkitehtuuria. Sopimuksessa on vahva kehitysmaapainotus ja sen keskeisenä tavoitteena on auttaa houkuttelemaan paremmin kestävästä kehitystä tukevia investointeja vähiten kehittyneisiin ja kehitysmaihin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin kokouksessa esittämistä kannoista on päätetty, jos se on ollut neuvottelutilanne huomioiden jo mahdollista, tekemällä neuvoston päätös perustuen SEUT 207 artiklan 4 kohtaan ja SEUT 218 artiklan 9 kohtaan.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti osallistuu asian käsittelyyn SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

E-kirjeluonnos on ollut kauppapoliittisen jaoston (EU2) kirjallisessa menettelyssä 8.-12.2.2024.

Ministerikokouksen valmisteluja on käsitelty säännöllisesti neuvoston kauppapoliittisessa komiteassa, jota on valmisteltu kansallisesti kauppapoliittisessa jaostossa (EU2) syksyllä 2023 ja talvella 2024.

Eduskuntakäsittely

EU-MINVA: Ulkoasiainneuvosto kauppaministerien kokoonpanossa 27.11.2023 (EU-MINVA 24.11.2023, EU/6/2023-UM-177); epävirallinen ulkoasiainneuvosto kauppaministerien kokoonpanossa 22.-23.1.2024 (EU-MINVA kirjallinen menettely 17.-19.1.2024, EU/6/2024-UM-2); ulkoasiainneuvosto kauppaministerikokoonpanossa Abu Dhabissa 25.2.2024 (asiakirja laadittavana)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallanjaosta.

Ministerikokouksen lopputulos ei tämänhetkisen arvion mukaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä kansallisesti eikä sisällä Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia asioita

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokouksen mahdolliset tulokset eivät vielä ole selvillä johtuen WTO:n jäsenten eriävistä näkemyksistä julkilausuman ja muun sisälön suhteen.

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ulkoministeriö / KPO-10 / Pekka Hirvonen, p. 0295 350 705, pekka.hirvonen@gov.fi
 Ulkoministeriö / KPO-10 / Ilkka Saarinen
 Ulkoministeriö / KPO-10 / Kristiina Kauppinen
 Ulkoministeriö / KPO-10 / Niina Blomberg
 Ulkoministeriö / KPO-10 / Johanna Ala-Nikkola
 Ulkoministeriö / KPO-20 / Jukka Nikulainen
 Ulkoministeriö / KPO-30 / Malena Sell-Myllyoja
 Ulkoministeriö / KPO-30 / Suvi Järvelä-Hagström
 Ulkoministeriö / KPO-30 / Linda Piirto

Suomen pysyvä edustusto, Geneve / Anna Vitie
Maa- ja metsätalousministeriö / Markus Schulman

VAHVA-tunnus
EU/186/2024

Liitteet

Viite